

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Historien om forbryderen fra Dronninglund

Peter Jensen

"Preutz"

Født 6. april 1858, Try Hede
Død 11. april 1950, Dronninglund

Straffet flere gange for
voldtægtsforsøg, brandstiftelser, tyverier, trusler på livet,
hærværk på kirkegården, vandalisme i kirker, betleri m.m.

Udarbejdet af
Jens Aaberg
2022

Peter Jensen Preutz.

Peter Jensen blev født 6. april 1858 på Try Hede. Hans mor var ugifte Ane Marie Sørensdatte og faderen var ugifte tjenestekarl i Holtegård Jens Chr. Pedersen. I kirkebogen står der om ham, at han "meldte sig selv", hvilket må betyde, at han vedgik faderskabet.

Der skulle gå 8 måneder, inden Peter blev døbt. Men så var det også "prominente" personer fra sognet, der stod fadder: Madame Henriette Emilie Wissing i Lundager præstegård, jomfru Elisabeth Winther, Bolle skole, skolelærer Winther i Bolle skole, skolelærer Jørgensen i Ørsø skole og skolelærer Høyer i Thorup skole.

Normalt i den slags sager var det familie, naboer eller andre tjenestefolk, der stod fadder.

Peter blev boende hos moderen, hvor han også var, da han blev konfirmeret 1872 med de samme karakterer g? og mg, som alle de øvrige på konfirmandholdet.

Han bliver næsten altid nævnt som Peter Jensen **Preutz**. Under et af de mange forhør, han blev udsat for, spurgte dommeren, hvor han havde tilnavnet "Preutz" fra. Han forklarede da, at hans far også blev kaldt Preutz, og derfor havde han også altid haft navnet. Han mente ikke, at det skyldtes nogen forbindelse til Tyskland eller Prøjsen.

Der findes ikke et fotografi af ham, men fra et af hans ophold i forbedringshuset har vi et signalement. Ud fra det kan man så danne sig et billede af, hvordan han må have set ud:

Han var 63 1/4 tomme høj (ca. 166 cm), vejede 151 pund, hans figur var temmelig ordinær, brunt hår, blå øjne, sund ansigtsfarve og en opstoppet næse. Af særlige kendetegn nævnes et ar på højre hånd.

Efter konfirmationen kom han til at arbejde rundt på forskellige gårde, og det gik ham tilsyneladende godt i starten. Men det

ændrede sig efterhånden, og det endte med, at han blev en kendt og berygtet person på egnen.

Det skyldtes ikke mindst, at han fik smag for brændevin. Under et forhør sagde han direkte, at når han fik spiritus, fik han *"en uimodståelig lyst og trang til at gøre fortræd."*

Han har sat sig så mange spor i retsprotokollerne, så det er muligt at følge hans kriminelle færden.

Forsøg på voldtægt 1880.

Første gang han findes på den forkerte side af loven er tirsdag den **27. juli 1880.**

Han er da på vej fra Nørresundby til Horsens sogn. Da han var omkring Vodskov, mødte han den 11-årige pige Ane Cathrine Jensen, som kom trækkende med en vogn med nogle rør. Da han så hende, fik han en voldsom lyst til at have "legemelig omgang" med hende. Så han spurgte hende om lov dertil, men da hun afviste ham, tog han fat i hende og tvang hende ned i en grøft. Han trak sine bukser ned og forsøgte at gennemføre sit forehavende. Da Ane Cathrine begyndte at råbe om hjælp, lagde Peter Preutz sin hånd over hendes mund og truede med at slå hende ihjel, hvis ikke hun holdt op med at råbe og samtidig føje ham.

Hendes råb var imidlertid blevet hørt af et par mænd, som arbejdede på marken ikke langt derfra. De skyndte sig derhen, og da de var næsten fremme ved stedet, rejste Peter Preutz sig og begyndte at løbe fra stedet. Han blev hurtigt indhentet af mændene, hvoraf den ene tilfældigvis var sognefogeden. Han arresterede straks Peder Preutz, som derpå blev indsat i arresten i Nørresundby.

Ane Cathrine var sluppet fra overfaldet uden men, men var dog i "høj grad altereret", som der står i dommen. De to mænd, som kom hende til hjælp, fortalte, at de mente, at overfaldsmanden var noget påvirket af spiritus, men ikke i en sådan grad, at han kunne regnes for utilregnelig.

Den 10. september 1880 blev der afsagt dom.

Peter Jensen Preuts blev idømt **forbedringshusarbejde i 1 år**, som skulle afsones i Vridsløselille Forbedringshus. Samtidig skulle han udrede sagens omkostninger på 18 kroner.

Brandstiftelse på Stagsted Hede 1886.

Natten mellem **3. og 4. oktober 1886** brændte arbejdsmand Niels Peter Pedersens hus på Try Hede. Huset havde ejeren for et par år siden selv bygget af gamle materialer, som han havde anskaffet sig. Hverken hus eller løsøre havde været brandforsikret. Derfor kunne der ikke kastes mistanke på ejeren, som heller ikke havde været hjemme den pågældende nat, da han havde arbejde på en nærliggende gård.

Næste dag kom politimesteren til brandstedet for at optage forhør. Her blev det oplyst, at 3 berygtede personer havde tilbragt natten med druk i et nærliggende hus. Konen i det nedbrændte hus oplyste, at hun om natten var blevet vækket af Peter Jensen Preutz, der sagde, at der var ild i hendes hus. Da hun kom ud, så hun ganske rigtigt, at der var ild i det nederste af husets nordøstlige hjørne. Hun fortalte, at dersom hun havde haft en spand vand, ville hun nemt have kunnet slukke ilden, med der var omtrent 300 meter til vand, så inden hun kom med vand var huset ompændt af flammer.

Peter Jensen Preutz havde straks efter at have vækket konen og hendes 4 børn forladt brandstedet uden at bekymre sig om, hvorledes det gik husets beboere. Mistanken faldt derfor straks på ham, og han blev arresteret og bragt med til arresten i Sæby.

Sæby Arrest- og Tinghus.

Han blev de kommende dage udsat for forhør, hvor han fastholdt, at han ingen skyld havde i branden. Opholdet i arresten og måske også de "pinlige forhør" fik ham på andre tanker, så han til sidst indrømmede, at det var ham, som var brandstifteren.

Han forklarede, at han sammen med et par andre karle havde drukket nogle flasker brændevin, så de var blevet godt

beskænkede. Omkring midnatstid var han blevet uenig med de to andre. Han var derpå gået ud af huset og havde lagt sig til at sove i en grøft. Efter et par timers tid var han vågnet på grund at kulden og gået hen, hvor han sidst havde været sammen med de to andre. De var imidlertid gået hen til den enes hus, som lå ikke langt derfra. På vej derhen var Peter Preutz kommet forbi Niels Peter Pedersens hus, og her fik han en pludselig "lyst til at gøre ondt". Han strøg en tændstik og holdt den op til tagskægget, hvor ilden i den i stille tågede nat hurtigt fik godt fat. Så snart han så, at taget brændte, fortrød han sin handling og ville slukke branden. Da han fandt ud af, at der ikke var vand i nærheden, opgav han sit slukningsforsøg, og i stedet for havde han vækket husets beboere. Derefter havde han skyndt sig bort, da han ikke kunne lide at se, - som han sagde - hvilken forbrydelse han havde forvoldt. Brandskaden blev efterfølgende vurderet til en værdi af 300 kr for huset 200 kr. for løsøret.

Da anklagede Peter Preutz tidligere havde været straffet i 1880, fastsatte dommeren, at han denne gang skulle idømmes **2 år i forbedringshus** og betale skadelidte 600 kr. i erstatning. Han blev først sendt til Vridsløselille Forbedringshus, men allerede 14 dage senere blev han flyttet til Horsens Tugthus. Da Peter Preutz blev indsat i Horsens Tugthus blev hans levnedsløb indskrevet i fangeprotokollen:

"Uægte født. - Faderen arbejdsmand, Moderen tyende på landet, 3 børn hvoraf 2 døde. Ingen af forældrene straffet, faderen drikfældig. Han blev opdraget hos moderen i fattige kår til konfirmationen, gik i skole (landsby) ret gode skolekundskaber, vogtede kreaturer fra det 10ende år. Efter konfirmationen blev han tyende på landet til 1880 (har i reglen haft lange konditioner), udstod derpå straf i Vridsløse Forbedringshus for forsøgt voldtægt (beruselse) og har siden ernæret sig ved tilfældigt arbejde. Han var 22 år gammel, da han blev straffet første gang og er meget drikfældig. Han har nu sat ild på et hus på Stagsted Hede, der fuldstændig nedbrændte. Angiver beruselse som grund til forbrydelsen."

Hærværk og vandalisme på Dronninglund kirkegård 1889.

Peter Jensen Preutz blev løsladt efter udstået straf d. **6. november 1888** fra Horsens Tugthus. Han begav sig straks tilbage til de

kendte omgivelser i Dronninglund, hvor han et stykke tid levede af de penge, han havde fået udbetalt fra fængslet ved sin løsladelse. Pengene slap imidlertid hurtigt op, og derfor meldte han sig fattiggården, hvor han var 3 måneder. Herfra fik han lov at gå ud og søge arbejde, og det lykkedes ham at finde noget arbejde på en gård "Louisegaard" syd for Hobro. Her arbejdede han en 6 - 7 uger, hvorefter han fik arbejde på Fussingø vest for Randers. Da han havde været der i 3 uger, gik han rundt og arbejdede forskellige steder, indtil han efter en halv snes dage forlod et arbejde på gården "Gammel Vraa" for at vende hjem til Dronninglund. Her ankom han den 4. oktober 1889, hvor han tog ophold hos sadelmager Christen Petersen på Stagsted Hede. Der blev han nogle dage, hvor han hjalp til med at tage kartofler op. Derpå besluttede han, at han ville prøve lykken og søge noget arbejde i Aalborg.

Han kom imidlertid ikke længere end til Kjærsgaard øst for Hjallerup, hvor han traf 2 omrejsende mænd, der fortalte ham, at de var skomagersvende, og begge sagde, at de hed Christian. De spurgte Peter Preutz, om han vel ikke havde lidt brændevin, hvilket han "tilfældigvis" havde. De tømte i fællesskab hans flaske. De to svende sagde, at hvis han ville følges med dem til købmanden i Try, så ville de også give en omgang brændevin. Da de kom til købmand Jørgensen i Try, købte de 3 flasker, som hver indeholdt 1½ pægl brændevin.

De gik nu hen til Hovmarksdiget ved Dronninggaard, hvor de lagde sig og drak deres brændevin. Derpå gik de videre til købmand Mørck ved Dronninglund, hvor de igen fik deres flasker fyldt op. De fandt nu en velegnet landevejsgrøft i nærheden, hvor de kunne ligge i fred og drikke deres brændevin. Kort efter brød de to svende op og forlod Peter Preutz. De ville til Asaa, og han ville til Aalborg.

Peter begyndte at gå mod vest, men kort efter så han nogle personer siddende i en grøft. Han mente, at kunne genkende den ene som skomager Marinus Olesen, hvilket han dog fandt ud af ikke var tilfældet.

Pludselig sprang en person op af grøften og slog Peter Preutz i hovedet med en stok, så han faldt omkuld. Han blev imidlertid reddet af af to hvidklædte mænd, som var et par murersvende, der arbejdede på Dronninglund kirke. De sagde til overfaldsmanden, at man skulle lade Peter Preutz være i fred. Han var dog ikke blevet mere skadet, end han kunne gå videre, og inden han gik sagde han til karlene, at han nu ville forvolde en skade, der ville "spørges i hele landet".

Han begav sig nu vestpå og kom forbi enkekonen Sine, også kaldet "Kirkesine". Herefter gik han ind på kirkegården, hvor han væltede og knuste nogle gravmonumenter. Bl. a. var det gået hårdt ud over en del marmorkors. Han husker kun svagt, hvorledes han var kommet fra kirkegården, men næste dags morgen var han vågnet ved et dige lidt væk fra Dronninglund. Herfra begav han sig straks til Aalborg, da han nok mente, at han ville blive eftersøgt på grund af det, han havde lavet på kirkegården aftenen før.

Da hærværket på kirkegården blev opdaget gik sognefoged Graversen i Kobbermølle sammen med politiet i gang med at opklare sagen. De fandt frem til karlen, der havde slået Peter Preutz i hovedet (hvilket han mente kun var med en hånd), og han kunne fortælle, hvem gerningsmanden var, og at han ville til Aalborg. Politiet i Aalborg blev orienteret, og den 11. oktober om morgenen blev Peter Preutz arresteret i Aalborg og straks ført til arresten i Sæby.

Samme dag, sidst på eftermiddagen, blev han fremstillet i retten og sigtet for hærværket på Dronninglund kirkegård. Der skulle flere forhør til, før han gik til bekendelse. Han blev også sigtet for at have forsøgt indbrud i kirken, da der var tydelige spor på kirkens døre efter forsøg på at bryde dem op.

Den skade han havde forvoldt på kirkegården var blevet opgjort til 582 Kr. Kirkeejeren og flere af gravstedsejerne havde dog frafaldet krav om erstatning. De mente ikke, der var mulighed for at han kunne betale noget.

Følgende gravstedsejere begærede dog erstatning:

Christensen, Slottet i Bolle	15 Kr.
Jens Jensen Langbak i Bolle	15 Kr.
Jens Thøgersen i Bolle	25 Kr.
P. Ottesen Østermølle	20 Kr.
Chr. Christensen i Kjæret i Try	15 Kr.
Chr. Thøgersen Hald ved Hjallerup	20 Kr.
Hans Nielsen Østergaard i Try	55 Kr.
L. Mikkelsen Clausholm	15 Kr.
Kjeld Larsen i Tolstrup	15 Kr.
M. Jensen i St. Raunholt	30 Kr.
Lærer Lunds enke i Melholt	<u>10 Kr.</u>
I alt	235 Kr.

Ved domsafsigelsen den 20. november 1889 blev Peter Preutz dømt til at betale erstatningen til gravstedsejerne tilligemed alle sagens omkostninger.

Derudover idømtes han **6 gange 5 dages fængsel på vand og brød.**

Tyveriforsøg hos købmand Jørgensen i Try 1890.

Da Peter Preutz havde udstået sin fængselsstraf, vendte han tilbage til Dronninglund Fattiggård **3. marts 1890**. Han blev dog ret misfornøjet med at være der, da der blev stillet krav til ham. Den **11. april 1890** forlod han derfor fattiggården igen og begav sig til købmand Jørgensen i Try, hvor han købte en pægl brændevin, som blev hældt på en flaske, som han lånte i butikken. Da han havde drukket brændevinen, gik han atter ind i butikken, hvor Købmanden spurgte, om han ikke kunne grave haven for ham. Det erklærede Peter sig villig til og gik straks i gang med arbejdet. Mens han var i gang med dette arbejde, kom han til at tænke på, at han tidligere havde arbejdet for Købmand Jørgensen, og derfor var godt kendt med lokaliteterne i hans hus. Da han nødig ville tilbage til fattiggården, faldt det ham ind, at han måske kunne komme i besiddelse af brød og brændevin og måske også penge fra købmandsbutikken. Det skulle ske ved at han ville snige sig ind i huset og tage det, når husets beboere var faldet i søvn.

Da han var færdig med sit gravearbejde, drev han om forskellige steder i Try by, hvor han benyttede tiden til at slå ruderne ind hos gårdejer Jens Christian Petersen. Det samme gjorde han i Severins enkes gård. Da han senere blev spurgt, hvorfor han havde slået disse ruder itu, svarede han, at han intet havde mod gårdenes beboere, men han havde bare fået sådan en lyst til at gøre skade.

Da han omk. kl. 10 om aftenen vendte tilbage til Købmand Jørgensens hus, så han, at der stadig var lys i huset, og at der også var et par andre personer til stede.

Peter Preutz tog nu sine træsko af og stillede dem ved et dige i nærheden af huset og listede på strømpesokker hen til huset, hvor han gennem en uaflåst bagdør gik ind i en gang, hvor der stod en del spiritustønder, og hvorfra der gik en trappe op til loftet. Han listede op ad trappen. Da han kom op på loftet, følte han sig sulten, og da han vidste, at købmanden plejede at opbevare brød deroppe, søgte han efter det. Han forsøgte at bevæge sig så

forsigtigt som muligt på det bælgmørke loft, men alligevel kom han til at støje så meget, at købmanden hørte, at der var noget på færde. Da købmanden også så, at bagdøren stod åben, fattede han straks mistanke og gik op på loftet med en lampe. Her pågreb han nu Peter Preutz, som havde nået at få fat i et par sigtebrød.

Under retssagen forklarede han, at han også havde håbet, at han kunne stjæle penge fra butikens pengeskuffe. Da han tidligere har været straffet for ildspåsættelse, blev han forhørt, om han havde til hensigt at sætte ild til købmandsbutikken. Det benægter han kraftigt at have haft planer om at gøre.

Efter at have afgivet denne forklaring om, hvad der var sket den pågældende dag, blev hans tilståelse læst op, og dommeren besluttede at han skulle varetægtsfængslet, mens sagen yderligere skulle undersøges.

Peter Preutz var jo, hvad man godt kan kalde et kendt ansigt hos politiet. Så når han nu alligevel sad varetægtsfængslet, tænkte man vel, at man jo kunne udnytte tiden til at forhøre, om han havde andre ting på samvittigheden, end de allerede kendte. Politiet i Sæby havde ord for at kunne være ret kontante og få selv de mest hårdhuede forbrydere til at krænge ud med, hvad de havde på samvittigheden.

Det varede heller ikke længe, inden Peter Preutz fik munden på gled og bekendte en række sager, han havde været involveret i.

1. 3. pinsedag 1886 havde han lavet indbrud i Dronninglund kirke. Med en flad jernstang, som han havde brækket af et gitterværk ved en grav ude på på kirkegården, havde han opbrudt en lille dør i kirkens nordvæg.

Da han kom ind i kirken fandt han kirkebøssen, som let lod sig åbne. Han tømte den for 10 Kr, som han senere brugte til "svir".

2. Efter at han havde taget kirkebøssens penge, følte han sig trængende. Han gik op til døbefonden, hvor han satte sig og forrettede sin nødtørft, som han senere kom til at træde i. Han gik

derpå om bag alteret, hvor han håbede at kunne finde altervinen. Der var imidlertid ingen vin at finde, men derimod fandt han en æske med oblater, som han spiste en del af.

Derpå ville han studere alterbilledet nøjere, hvorfor han kravlede op på alteret og tilsvinede dugen med sine tilsølede støvler. Til slut gik han en tur op på prædikestolen, inden han igen forlod kirken.

3. Kort tid efter sit indbrud i kirken havde han arbejde på Holtegaard. En aften fik han lyst til at gå til Kvisselholt for at svire med karlene deroppe. Inden han nåede frem var de imidlertid gået til ro og lå og sov.

Peter Preutz besluttede så, at han ville se, om de skulle have nogle penge liggende, som han kunne stjæle. Han vidste, at røgteren plejede at have penge. Han listede derfor hen til den sovende røgter og lirkede hans pung frem under hovedpuden, uden han vågnede. Pungen havde indeholdt 4 kr 35øre.

4. Midt om sommeren **1886** gik Preutz hen til sin stedfar Søren Jensen i Sandhuse i Try. Faderen var imidlertid ikke hjemme, og huset var aflåst.

Preutz vidste udmærket, at faderen plejede at gemme nøglen under en sten i haven. Da han var kommet ind i huset, fandt han i et hængeskab en nøgle, som passede til en kiste, der stod i stuen. Deri fandt han 5 Kr 82 øre. Pengene tog han i lommen og låste både kiste og døren til husen, hvorpå han lagde nøglen tilbage under stenen.

5. Dagen før indbruddet i Dronninglund kirke, altså **2. pinsedag 1886**, havde Preutz atter været på besøg hos stedfaderen i Try. De havde sviret sammen, og til slut var stedfaderen faldet i søvn ved et dige i haven. Derpå var Preutz gået ind og stjålet 75 ører fra førnævnte hængeskab.

6. En vinterdag **1888-89** var Preutz i Try hvor han brød ind hos Købmand Jørgensen og stjal 1 sigtebrød, 6 saltede sild og en spegepølse.

Han tilstod også, at han havde stjålet 2 surbrød hos samme købmand vinteren 1890.

Da Købmand Jørgensen ikke har ønsket Preuts anklaget for disse tyverier, kunne han ikke straffes derfor.

7. Under hestemarkedet i Hjallerup **3. juni 1889** tilstod han at have stjålet et par træsko til en værdi af 2 kr.

8. 3. påskedag 1886 forlod han sit arbejde på Lindencborg. Men inden han gik, stjal han i karlekammeret en skjorte, et par bukser og en pung med 2 Kr 35 øre.

Da der ikke var indgivet krav om erstatning fra nogen af de skadelidte, kunne der heller ikke rejses krav om, at Preutz skulle udrede erstatning.

Horsens Tugthus.

Den **18. juni 1890** fik han en dom på **2 års tugthusarbejde** i Horsens Tugthus. Desuden dømtes han til at udrede alle sagens omkostninger.

Tumulter på fattiggården 1892.

Peter Preutz blev løsladt med lidt penge på lommen den 18. juni 1892. Disse penge blev dog hurtigt brugt til brændevin. Da lommerne var tomme, meldte han sig hos sognerådet i Dronninglund, som sendte han på fattiggården.

Han var ikke en nem beboer at have på gården.

Allerede **20. november 1892** blev det helt galt. Preutz havde uden tilladelse forladt gården for at købe brændevin. Det havde han gjort flere gange før, selv om det var forbudt at forlade gården uden tilladelse.

Da han vendte tilbage med to flasker brændevin, blev han antastet af fattiggårdsbestyrer Morten Pedersen. De kom i klammeri, og

Preutz tabte den ene flaske, som bestyreren fik fat i og slog ham med oven i hovedet, så flasken knustes og lavede et lille sår i hovedbunden på Preutz. Den anden flaske fik bestyreren også fat i og fik den knust mod Preutz' træsko. Herover blev Peter Preutz så rasende, at han udbrød: "*Vi er ikke færdige*".

Det lykkedes at få ham pacificeret og anbragt i fattiggårdens arrest.

Forstander Morten Pedersen sendte straks besked til sognerådsformand Graversen i Kobbermølle om det passerede. Det var sognerådet bekendt, at Preutz var en meget problematisk beboer. Han havde gentagne gange gjort sig skyldig i overtrædelse af ordensreglerne med ulydighed, trods, usædelighed og drukkenskab, ofte forårsaget af ulovlig hentet brændevin. Nu mente bestyreren og sognerådet, at der måtte statueres et eksempel. Derfor skrev Graversen til politiet og anmeldte det passerede.

Den **24. november 1892** blev Preutz afhentet af politiet og indsat i Sæby arrest, hvorpå retssagen blev indledt.

Udover det ovenfor beskrevne med brændevinskøbet, var der yderlige et par sager, som kom til at indgå i sagen:

Kort efter han om sommeren var kommet på fattiggården, havde han sagt til karlen Jens Møller, at hvis bestyreren slog ham igen, ville han have hævn, da han mente sig for gammel til at få klø. På et andet tidspunkt, havde Preutz og nævnte Jens Møller været i Asaa. Her havde Preutz drukket sig meget beruset. Han ville så have Jens Møller til at ledsage sig hjem til fattiggården, men det afslog Jens Møller, da han ikke havde lyst til at komme hjem endnu. Preutz blev derpå ved at sige, at hvis han ikke fulgte med "*så skulle Asaa inden i morgen stå i lys lue*". Jens Møller tog sig ikke af truslerne, som Preutz ikke gjorde alvor af.

Da dommen skulle udmåles, sagde dommeren, at sagen skulle bedømmes ud fra fattiglovens §41, som gav fattigvæsenet bemyndigelse til selv at dømme i sådanne sager.

Dommen blev **24. november 1892** afsagt til **3 måneders fængsel** i Sæby Arrest.

Brandstiftelse på Ladeby Overdrev 1893.

Efter at have afsonet de 3 måneders fængsel i Sæby Arrest, må Peter Preutz være vendt tilbage til Dronninglund for at blive forsørget.

Sognerådet og fattiggårdsbestyreren var næppe begejstret for at have ham gående og skabe uro blandt de øvrige beboere på fattiggården.

Så den **1. marts 1893** blev han af kommunen sendt til Tvangsarbejdsanstalten ved Korsør. Så kunne han tjene til føden der.

Det var ikke noget der passede Peter Preutz, så allerede d. **27. marts** rømmede han fra anstalten og flakkede om, indtil han blev pågrebet i København og sendt tilbage til Korsør **3. april**. Efter hans eget udsagn, blev han straffet med 80-90 slag med spanskkrør - såkaldte rottingslag. Det benægtes dog af anstaltens inspektør, som dog siger, at han muligvis har fået enkelte slag som straf for ikke at ville udføre det arbejde, han blev beordret til. Hertil forklarede Peter Preutz, at da han er noget tunghør, havde han ikke opfattet, hvad det var, han skulle lave. I stedet for var han blevet mishandlet, som han sagde.

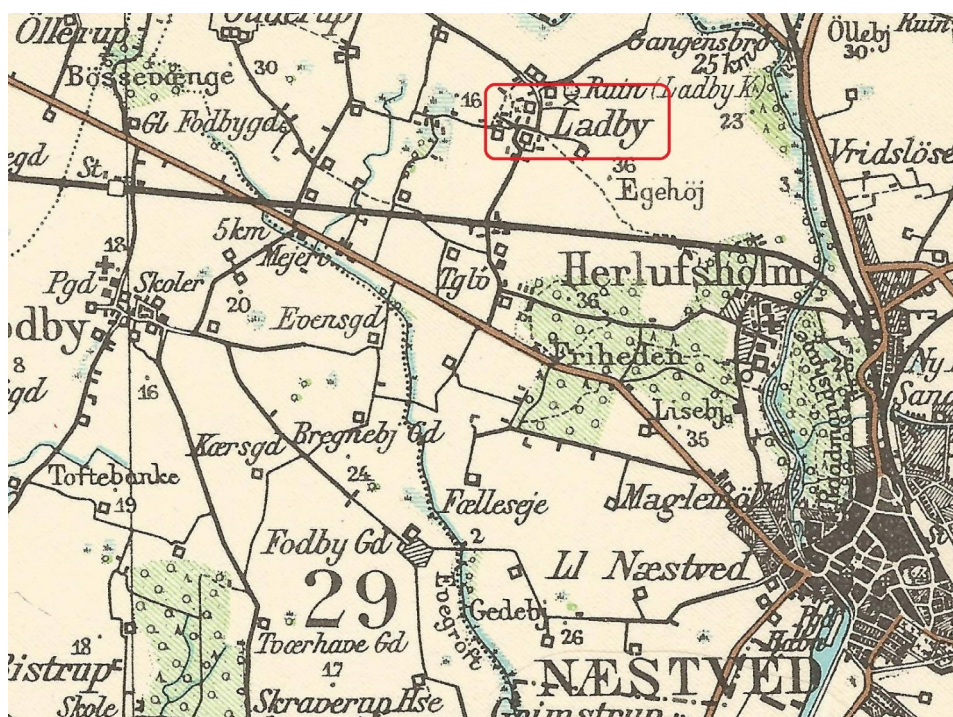
Den **7. maj** undveg han igen fra anstalten og flakkede om i flere dage, hvor han ernærede sig ved betleri, indtil han igen blev pågrebet ved København og sendt retur til Korsør.

Livet på arbejdsanstalten var ham så meget imod, at han ønskede sig tilbage til fængslet. Derfor tog han en beslutning om at gøre noget drastisk, så han kunne få en fængselsdom.

Lørdag den 10. juni forlod han derfor igen anstalten. Han drev omkring og sov i en skov. Næste dag gik han videre og kom forbi et sted, hvor der lå tøj til blegning. Her stjal han 2 skjorter, som han tog med til Herlufholm Skov, hvor han overnattede.

Natten mellem mandag den 12. og tirsdag den 13. juni gik han hen til Gårdmand Anders Larsens enkes gård på Ladby Overdrev ved Næstved. Her lagde han sig til at sove i en stak, som stod tæt ved gården. Forinden havde han kastet de stjalne skjorter ind i en rugmark, for han havde opdaget, at der var indsyet initialer i den. Ved solopgang strøg han en tændstik og satte ild til stakken.

Dernæst antændte han også stråtaget på ladebygningen. Han fortalte, at han havde været overbevist om, at gårdens folk var oppe, så de ikke skulle indebrænde. Det viste sig senere, at den støj, han mente kom fra gårdens folk, var kommet fra hestene i hestestalden.

Gårdens beboere, som var enkekonen og 2 sønner og 3 døtre, blev vækket af naboen, husmand Lars Andersen, som kørte som mælkekusk. Han var tidligt oppe for at fodre hesten, inden han skulle køre hjemmefra. Da Lars Andersen kom ud, så han, at der var brand i nabogården, som lå tæt ved hans ejendom. Han skyndte sig over til gården og fik de sovende folk vækket. Der kom hurtigt flere naboer til, og det lykkedes at få reddet 3 heste og en del indbo, ligesom det også lykkedes at redde et svine- og hønsehus. Dog blev en ko, en tyr, en kalv og noget fjerkræ ildens bytte.

Efter at havde antændt branden, havde Peter Preutz forladt stedet og drevet rundt, indtil han vendte tilbage brandstedet. Her blev der vakt mistanke om, at han kunne være brandstifteren, hvorpå han blev arresteret og ført til arresten i Næstved.

Da han samme dag blev fremstillet i retten, vedgik han straks, at det er ham, der er brandstifteren.

Men han fastholdt, at det ikke havde været hans hensigt at branden skulle have gjort beboerne skade. Han havde følt sig sikker på, at de var oppe, da han antændte branden. Han gentog også, at han havde udført sin forbrydelse for at kunne komme væk fra arbejdsanstalten, hvor han følte sig dårlig behandlet og mishandlet.

Næstved ting- og arresthus.

Den **8. juli 1893** fastsatte dommeren, at straffen for den begåede forbrydelse skulle være **7 års tugthusarbejde**. Ligeledes blev Peter Preutz dømt til 15,555 Kr til de to Brandforsikringer, som gården havde været forsikret i.

Den **24. oktober** blev sagen behandlet i Overretten. Her blev dommen skærpet, så den kom til at lyde på 10 års tugthusarbejde.

Den **20. december 1893** blev Overrettens dom stadfæstet i Højesteret.

Hermed havde Peter Preutz fået sit ønske om at bytte Tvangsarbejdsanstalten ud med Horsens Tugthus opfyldt.

- og Dronninglund fattiggård var fri for en besværlig beboer de næste 10 år.

Preutz blev indsat i Horsens Tugthus d. **28. december 1893**. Her fik han ikke lov at sidde uvirksom hen. Det var også en arbejdsanstalt, så han blev sat til at lave forskellige arbejder. Det var bl.a. halmfletning, vævning, grusgravning og hedeopdyrkning. Det passede ikke altid Peter Preutz, så i de første år fik han flere domme for at have udvist dovenskab. Men tiden gik, og d. 28. december 1903 gik porten op for ham, og han kom ud i friheden. Samtidig blev der skrevet i fangeprotokollen: *"I de første år utilfredsstillende forhold, men senere tilfredsstillende. Upåvirket."*

Peter Preutz stiftede familie 1904.

Måske de 10 års ophold i tugthuset, havde fået ham til at tænke over tilværelsen.

I hvert fald kan konstateres, at han kort efter løsladelsen og hjemkomsten til Dronninglund var på frierfodder. Den udvalgte var ugifte **Emma Karoline Frederikke Jensen** på 32 år. Hun var datter af bødker Jørgen Peter Andreas Jensen og Johanne Marie Margrethe Jensen fra Hjallerup.

Emma Karoline var indsidder i Dorf Enge. Den 3. marts 1903 havde hun født et drengbarn, Johannes uden for ægteskab. Der er ikke opgivet nogen udlagt far, men det var ikke Peter Preutz, da han stadig var i Horsens på det tidspunkt. Johannes døde allerede 1908.

Den 2. november 1904 blev Emma Karoline og Peter Preutz gift i Voer kirke. Han var på det tidspunkt røgter på Kringelhede i Albæk sogn.

Den 4. august 1905 fik de et fælles barn: **Hertha Marie Jensen**. Hun var født på Dorf Enge og døbt 3. september i Voer Kirke. (Mere om hende s. 18).

Det blev et kort ægteskab. Allerede 9. januar 1908 døde **Emma Karoline Frederikke** af tuberkulose. Derefter kom Herta Maria i pleje hos et ægtepar i Dorf.

Dømt for betleri 1911.

Peter Preutz var nu enkemand og havde tilsyneladende genoptaget sin omflakkende tilværelse.

Den 21. september 1911 blev han fremstillet i Nørresundby Ret, anklaget for at have betlet sig til føden på gårdene Rævkærsgaard og Bredholm ved Aabybro.

Han tilstod straks og modtog sin dom, der lød på 14 dages fængsel på almindelig fangekost i 14. dage.

Indbrud i Ajstrup og Hammer kirker 1913.

Mandag den 1. maj 1913 havde Peter Preutz været til Marked i Brønderslev. Her havde han nydt en del brændevin, så han var blevet ret beruset. Natten tilbragte han i en lade, som havde været

åben. Næste dag fortsatte han med at drikke brændevin og blev igen godt beruset. Hen på eftermiddagen var han faldet i søvn i en plantage. Da han ved aftenstid vågnede op, gik han hen til Hammer kirke, hvor det var meningen, at han ville sove i våbenhuset, da han vidste at døren derind ville være åben. Da han var kommet ind i våbenhuset, tog han i døren ind til kirken. Han opdagede da, at den også var ulåst. Nu gik han ind i kirken og op til alteret, hvor han tændte et af alterlysene. Bag alteret fandt han nogle flasker altervin. En af flaskerne havde været åbnet. Den drak han en del af, hvorpå han lagde sig til rette ved alteret med endnu en flaske ved hånden og messekjortlen under hovedet. Da han vågnede næste morgen, gik han hen til kirkebøssen. Han så at den var ulåst, så han tømte den for 1 Kr 65 øre. Med disse penge gik han hen til købmanden i Sulsted og købte brændevin, som han drak i en grøft.

Mens han lå der i sin rus, besluttede han, at han også ville begå indbrud i Ajstrup kirke. Så ved 11-tiden begav han sig derhen. Her fandt han et åbentstående vindue, som han kunne klatre ind igennem. Da han kom ind i kirken, gik han straks hen til kirkens to bøsser. Han tog den ene af dem og vred med fingrene låseblikket itu, så han kunne komme ind til pengene. Han tog 6 - 7 kroner i sølvpenge. De kobberpenge, som også var i bøszen, lod han blive, da han var bange for, at de ville kunne røbe ham. Han åbnede den anden bøsse på samme måde, men da han ikke kunne få hånden ned og tage pengene og bøszen ikke kunne drejes, opgav han den.

Derpå gik han op til døbefonden og vaskede sig, inden han igen forlod kirken gennem det åbentstående vindue.

Da han nu igen var kommet til penge, gik han atter hen til købmanden i Sulsted og købte brændevin, inden han begav sig til Nørresundby og Aalborg, hvor han hurtigt soldede de sidste penge op.

Efter indbruddene var anmeldt til politiet, opdagede politibetjent Klitten, at der var afsat fingeraftryk på alterdugen i Hammer kirke. Han sendte straks dugen til København til nærmere undersøgelse af fingeraftrykkene. Han fik hurtig det svar, at de tilhørte Peter Jensen Preutz.

Betjent Klitten vidste godt hvem Preutz var, så han gik straks på jagt efter ham og d. 9. september fik han ham opsporet i Grindsted. Han blev straks arresteret og sat i Nørresundby Arrest. I de efterfølgende forhør tilstod Peter Preutz alt og endda med den tillægsgevinst, at han også tilstod, at han en søndag forrige år uretmæssigt havde tilegnet sig en salmebog ved en gudstjeneste i

Vejgaard Kirke. Hverken kirkeværgen i Vejgaard eller menighedsrådene i Hammer og Ajstrup sogne gjorde krav på erstatning af Peter Preutz. De var godt klar over, at de aldrig ville få nogen erstatning fra ham.

Da dommen skulle afsiges, bemærkede dommeren til protokollen:
*"For det af Arrestanten nu begaaede Tyveri vil han, der maa antages at være kronisk Alkoholiker og i Gerningsøjeblikket at have været betydelig paavirket af nydt Spiritus, og som derfor ikke kan antages at have været i Besiddelse af den Tilregnelighed, der findes hos voksne og sjælssunde Personer, være at anse med en Straf der passende findes at fastsættes til **Tugthusarbejde i 3 Aar.**"*

Da kilderne skal være 75-85 år gamle før man kan få lov at se dem, slutter undersøgelsen her, så det er det sidste vi hører til Peter Jensen Preutz inden han dør den 11. april 1950 på Dronninglund Alderdomshjem.

- måske var han faldet til ro!

Det kan konstateres, at på trods af et til tider voldsomt forbrug af brændevin, blev han en gammel mand på 92 år!!!

Datteren Hertha Marie Jensen.

Hertha Maria var kun 3 år gammel, da hendes moder døde. Sammen med halvbroderen Johannes kom hun nu i pleje hos nogle naboer.

Da hun blev konfirmeret 5. oktober 1919 skrev præsten i kirkebogen, at hun var hjemme i Hylholt - sikkert hos nogle plejeforældre.

Herefter kan hun følges i folketællingerne:

1921 tjente hun som pige i huset i Agersted.

1925 var hun husassistent for en seminarielærer i Silkeborg.

1930 var hun husassistent for en enkekone i Gentofte.

Den **7. januar 1950** blev hun gift i Silkeborg med skomager Johannes Marius Jensen.

Hertha Maria var på det tidspunkt 45 år. Med den alder er det ikke så mærkeligt, at der ikke er fundet børn i ægteskabet.

Hertha Maria døde **18. december 1993** og
Johannes Marius døde **20. juli 1995**.

De er begge begravet på Alderslyst kirkegård ved Silkeborg.

Kilder:

Dronninglund Herred Politiprotokol 1889-92, 1892-94
Dronninglund Herred Dombog 1887-1889, 1890-93
Kær Herredsfoged, Domprotokol 1875-81
Hvetbo Herredsfoged Domprotokol 1909-1919
Hvetbo Herredsfoged Domprotokol 1910-1913
Nørresundby Byfoged-Kær Herred 1911-1914
Næstved Byfoged & Tybjerg Herred Domprotokol 1892-1896
Tybjerg Herred Politiprotokol 1891-1896
Statsfængslet i Horsens, Stambog 1885-92
Statsfængslet i Horsens, Fangeprotokol, fællesfanger, 1890-96
Højesteret, Domprotokol, 1893-94
Aalborg Stiftstidende 9. Sept. 1913
Frederikshavns Avis 15. okt. 1886 og 28. dec. 1893
Det centrale personregister, CPR.
Kirkebøger, Dronninglund s., Dorf s., Alderslyst s.
Folketællinger, Dorf, Voer, Silkeborg, Gentofte
WWW.gravsten.dk